

Մ Է Ճ Մ Ո Ւ Ա Յ Ը Հ Ա Վ Ա Տ Ի Ս

ԻՌԶԻՒՆՃԻՒՆՆԵՐ

1870

ՆՈՒՄԵՐՈ 561

ՎՊԱՆՈՒՆ 7

ՄԷՃՄՈՒԱՅԸ
ՄԷՃՄՈՒԱՅԸ 150
ՄԷՃՄՈՒԱՅԸ 80

ԲԱՅԱՆԻ ԵՐԹԵԱՐ
ՀԱՅՏԵՄԲԵՐ 19

ՄԷՃՄՈՒԱՅԸ 45
ՏԱՆԵՐԻ 20 ԳԵՂԵՐ 40 ԺԱՐՈՅ

ՎԼԱՅԻՆԱԿԱ
ՀԱՅՏԵՄԲԵՐ 31

ՎՊԱՆՈՒՆ ՀԱՅՏԵՄԲԵՐ 19

Մօսկվայի Բիւրոյի հոկտ. 6—18
տէ, միլիթիւրիին րուհանի կիւրիւ
հինէ կէօնէրտիյի նամէյէ վէրտիք
լէրի ճէվսպլն սուրէթի տիր

ԹՈՒՂԹ ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ

ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ՀԱՅ ԳՈՐՈՂԻԿԻ ՍԶԻՆ
Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ ԹՂՈՅՆ ՄՈՏՈՒՆԵՐ
ԲԼԻՒՄԻ 6—18 ՀՈԿՏ. 1870

Գերապայծառ Տէր.
Ստորագրեալ քահանայքս յաշ
խարհական եւ ի կրօնաւորական կար
գէ՛ պարտուպատշաճ յարգութեամբ
Ձեր Արհ. եւ Գեր. Տէրութեանը կը
յայտնեմք:

Մեզմէ շատերը ամսոյն 6—18 թը
ուսկանաւ Ձեզմէ մէկ չըջարեալման
ազգարարութիւն մը ընդունած են
անուղղակի եւ անտարագրեալ անձին
պատուոյն լուսադաշնակերպերով:

Նոյն թղթին ոճէն եւ յետագայ
հրատարակութիւններէն կ'իմացնէի,
որ Յոյն ազգարարութիւնը ուղղեալ
է Հայ կաթողիկէ Սրբեւեռան համա
րակութեան հոգեւորական ծառայ
ութիւնները ընող կղերիկն իւրաքան
չիւր անձանց:

Ազգարարութիւնը զմեզ կ'ամբա
տանէ իբր պատշաճ շնորհակա
նութեամբ եւ արեւմտեան իւրաքան
չիւր անձանց:

Մեզի կ'առաջարկէ ստորագրու
թեան համար ձեռ մը յաւանդել
հաւանք, անուամբ: Գնորդ: ՄԱՅԻՍ

Մեզի քան զայսմ որոշեալ պայ
մանաւորմամբ կը սահմանէ Հոկտ.
6—18 թուականէն սկսեալ:

Մեզի կ'ըստապարտեալ պայտա
հրատարակութիւնը զմեզ կ'ըստ

հերձակաւ եւ այն պարագային
կէնէնէն շնորհակալ եմ:

Գիտնալով որ Նամակին եւս անոր
խաւրուելուն կերպին պատասխանա
տուութիւնը սոսկապէս եւ առան
ձինն ստորագրողին վրայ կ'ընայ, այս
մասին մէջ ամենեւին միջամտութիւն
չընենիս կը յայտնենք:

Ամբաստանութեանց նկատմամբ
հարկ կը սեպենք հրատարակել անոնց
ստույթիւնը, մեր անմեղութեան
պաշտպանութեանը համար:

Առաջարկեալ ձեռն վրայօք չենք
կրնար մեր արդարացի խորհրդա
ծովթիւնները չընել:

Սպառնալեաց նկատմամբ հարա
տահարութեանց եւ կրից նշաւակե
ղած անմեղ ձրտի մը հանդարտու
թիւնը կը ներկայանենք:

Յարգելի խորաւի շնորհակալ եմ Գեր.
Տէր. բայց անոնց պատճառը մենք
չենք:

Որեւիցէ կրքէ ազատ միտք մը
յայտնաբերէ կը տեսնայ, եւ նոյն ինչ
Ձեր արդի անգամ Պոլիս եկած ա.
տենոնան տնտեսութիւնները վկայ կը
կանխենք, թէ այդ շնորհակալ
պատճառը մանաւանդ թէ յաւան
ցած էւստի պատճառը այն անձն
է՛ որ Ձեռ տարիէ ի վեր խաղաղութեան
եւ սիրոյ բարութեանց ճաշակը ա.
մենեւին չի առաւ իր ժողովրդեանը
որ իրեն յայտնի գործերովը ժողովրդ
դեան սէրը պաղեցուց, եւ զայսուն
ոգիքը գայթակղեցուց. որ կողմնակ
ցութեան ոգւով զԺողովրդներն ցա
նեց եւ կղերը հալածեց. որ Գեր.
Դամպարեան Տեղապահին խաղաղ կա
ռավարութեան ատեն հատարակաց
հանդարտութիւնը խաղաղ. որ կրո
ւածներ եւ անխոհեմ ներկայացուցի
մը խնամ իր ձեռ սկզբնաւորութիւն
մը անուամբ. որ նոյն անձին անխոհե

մութիւնները գրիւնելով շնորհակալ
եմ. որ ձեռնէր վերջին ծայրը հասուց. որ
ուրիշ անձանց ալ պաշտպանութեամբ
եւ գործակցութեամբ ուղեց եւ կ'ու
ղէ դեռ շնորհակալ եմ. որ նոյն
ւերով պատկերէ:

Ժողովրդը այդպիսի տմարդի
հօր մը ընթացքէն զգուած բարձ
րագոյն իշխանութեանց աղաչեց՝ բայց
լսելի չեղաւ: Յետոյ Գ. Դանիւրեց, եւ իր
ձայնը ընդունելի չեղաւ. բողոքեց,
բայց այդ կանոնական գործին ականջ
կախող չեղաւ. գրեց եւ պատասխան
իսկ չընդունեցաւ: Ձեռ կրնալով ալ
դիմանալ եւ իրեն վշտէն խալըսե
լու համար իր հպատակութիւնը զա
ցաւ, եւ անկէջ բոլորովին բաժնուե
ցաւ: Տերութեան բռնած ճամբայն
ալ ժողովրդեան որոշումը հաստատեց:

Մենք, հոգւոյ խնամատարութեան
զգած մունքներէ շարժեալ, մեր Մար
տի 12 ի Յայտարարութեան քայաա
րութեանցը համեմատ, աղաչափ աս
տուածասէր ժողովրդեան հոգեւորա
կան հոգը յանձնելիս առինք. իող
դատե՛ յերեմի ու զոր կ'ուղէ թէ մեռն
ենք արդեօք պղծութեամբ յաւան
ցած մեռնալ:

Կ'ամբաստանեմ զմեզ իբր պատ
ճառ բերելու համար իւրաքան
չիւր անձանց:

Վերջին դիպումները Գեր. Տէր.
նաեւ ըստ Ձեր ենթագրութեան,
Գեր. Դամպարեանին կանչուելէն եւ
Գեր. Առաքելեանին գալէն կը սկսինք
Ժողովրդեան գործը եւ կերպեցականաց
համաձայնելը: Յունվար 25 ի Յայտա
րարութեան վրայ կը հիմնին, եւ ա
նոր վրայ կը յաճին: Այս յայտարա
րութիւնը որ երեք մասերէ կը բաղ
կանայ: Ա. Ազգապարտ հաւատոյ դա
մանութիւնը: Բ. Արեւելեան բարե
կարգութեան եւ իրաւանց պահպա

նոր թիւեր. Գ. Գեր. Հասունեանի
մերժումը, մեզմէ եւ ամենէն ալ, ի-
բրր ուղղափառ դատուեցաւ: Նոյն իսկ
Ձեր Տերութիւնը այն աստեւ լինելի
հետ համաժիտ գտնուեցաւ, նոյն յայ-
տարարութիւնը իբր ուղղափառ ճանչ-
նուաւ եւ ընդունելու: Հռովմայ իրո-
քական աստ ալ չկրցաւ դեռ իբր ուղ-
ղափառութեան հակառակ ցուցնել
նոյն յայտարարութիւնը, թէպէտեւ
չատ մտնէր քննեց եւ աշխատեցաւ:

Ինչպէս կամ պարզ ինչպէս անունը
որ մտադրածին հնարք մը եղաւ ոմանց
ի ենթ վորենք Պահպանող (Բժ. Բ. Բ. Բ.)
անուանողաց, եւ նոյն իսկ Սրբազան
Պատրիարքին նպակներուն մէջ ալ դրուե-
ցաւ, այդ բացատրութիւնը մեր պաշ-
տօնակա յայտարարութեան մէջ ոչ
գտնուեցաւ եւ ոչ կը գտնուի: Ինչ
նաեւ որ թէ պաշտօնական կերպիւ
կրկնէ եւ կրկին հակառակ ալ բողոք-

ութիւններու եւ կղերին դրու-
թեանցը՝ պարզեց եւ խօսեց հիմա
այն սրէն ի վեր շարունակեց շարունակ-
ցաւ: Ոչ ոք որ այն ատեն ուղղափառ
ուսման հակառակ չէր, հիմայ ալ
ուղղափառութեան հակառակ չկրնար
ըլլալ: Արդ Ձեր Գեր. Տերութիւնը
կը պիտի թէ դիպումները արդէն
սկզբնաւորեալ բաժան լամ հերձ-
ուած րոն են: Կամ դուք Ձեր միտքը
գլխաւոր էք Գեր. Տեր, կամ թէ զմեզ
մեր միտքը փոխած կը սեպէք:

Եթէ դուք Գեր. Տեր, մտքերնիդ
եւ դիպումներդ փոխած էք, մենք ալ
անոր համար մեր միտքը փոխելու
չենք պարտաւորուիր: Իսկ եթէ կը
կարծէք թէ մենք միտուենք փոխած
ենք, այդ վիճակ տալ Ձեզի անհնար
է, առանց զեզ առաջնաց հարցաքնն-
ելու, կամ թէ մեզմէ նոր յայտարա-
րութիւն մը ընդունելու, ապա թէ
ոչ Ձեր վիճակ անհիմն եւ ոչինչ կ'ը-
լայ: Սեզի ամենեւին հարցաքննու-
թիւն չեղաւ, եւ նոյն իսկ Ձեր խղճ-
մտանքը կը վկայէ թէ այդպիսի էա-
կան կանոնական հրաման մը միշտ
պահապարտ դառնալու է: Եւ ոչ նոր
յայտարարութիւն մը հրատարակե-
ցինք, եւ ոչ ալ շարունակութիւն մըն է:
Որ ինչուան երէկ եւ այսօր նոյն Յուն
Վար 25 ի յայտարարութեան հիմը կը

կրկնէինք եւ կը կրկնենք, մենք եւ
ժողովուրդը:

Յունվար 25 ի յայտարարութեան
երեք կէտերէն ո՞րն է ուրեմն, որ հի-
մայ իբր ուղղափառութեան հակա-
ռակ ձեւացուիլ կ'ուզուի: Արդեօք
կաթողիկէ Հռովմական ճշմարիտ հա-
ւատոյ դաւանութիւնը, կամ թէ մի-
տորք կաթողիկէ Առաքելական եւ
կեղեցւոյ հետ միութիւնը, կամ թէ
Հռովմայ Սրբազան Քահանայապետին
յայտնեալ որդիական հպատակու-
թիւնը եւ յարմար: Ոչ ոք, եւ ոչ
ալ ուրեմն Ձեր Գեր. Տերութիւնը,
կրնայ այդ բանը հաստատել: Վասն
զի իրաւի այդ բանը ըսողը կաթողի-
կէ միութիւնէն կը բաժնուի:

Ձեր Տերութիւնը զմեզ կ'ամբան-
տանէ թէ արդեամբ Սրբազան Քա-
հանայապետին անհնազանդ գտնուե-
ցաւ, Գեր. Հասունեանին հնազան-
դութիւննիդ զանալով եւ կարծեց-
եալ կախակայութեան վիճակ անար-
գելով:

Գործ մը որ իշխանութիւն ունե-
ցող անձին կամ անոր հրամանին կը
հակառակի, քանի որ անձնաւոր հը-
րամանը անիրաւ է, մանաւանդ զրո-
պատեհ առիթներու մէջ որ եւ քանի
որ իշխանութիւն ունեցող անձին քե-
րագոյն օրէնք մը նեցուկ կը գտնէ՝ այն
գործը անհնազանդութիւն չըլլալ:
Բայց երթադրելով ալ թէպէտ չենք
ընդունիր թէ անհնազանդութեան
գործ մը ըլլայ, քանի որ սոսկ նիւթա-
կան անհնազանդութեան գործեր են
իւ ոչ թէ տեսական անհնազանդու-
թիւն, միշտ անհնազանդութիւն կը
մնան, եւ հերձուածոյ մը սկզբնաւոր-
ութիւն չեն ըլլար եւ ոչ ալ ուղղա-
փառութեան հակառակ կերպարանք
կրնան ունենալ:

Արդեօք Արեւելեան իրաւանց եւ
բարեկարգութեան պահպանութիւնն
կրնա՞յ իբր ուղղափառութեան հա-
կառակ ձեւ մը առնուլ:

Ամենքը կ'ընդունին, եւ Ձեր իսկ
Գեր. Տերութիւնը բարացած չէ թէ
բարեկարգութիւնը եւ իրաւունքը հա-
ւատոյ եւ բարեւոյ սահմանին մէջ չեն
մտնար, որոնք են ուղղափառութեան
կնիքը: Բարեկարգութիւնը եւ իրաւ-
ունքը իւրաքանչիւր եկեղեցեաց քեզ
հակառակ են, եւ ամենքը չեն թէ իրաւ-

ունք՝ հապա պարտք ալ ունին, զա-
նոնք անխախտ պահպանելու:

Գործ մը մէկուն համար ուղղափա-
ռական՝ եւ ուրիշին համար ուղղա-
փառութեան հակառակ՝ չկրնար ըլ-
լալ: Իրաւանց եւ բարեկարգութեան
պահպանութիւնը՝ Հայոց համար ուղ-
ղափառութեան հակառակ, իսկ քաղ-
դէպացոյ՝ Մեկքիտաց՝ Մարոնեաց եւ
Մանրեաց համար՝ իրենց պատրիարկաց
եւ եպիսկոպոսաց հետ մէկտեղ, ուղ-
ղափառութեան համեմատ չը կրնար
ըլլալ:

Արդեօք Գեր. Հասունեանին մեր-
ժումը իբր ծաղաւաղութեան հա-
կառակ կրնա՞յ սեպուիլ:

Կաթողիկէ միութիւնը՝ եւ կաթո-
ղիկէ հաւատքը՝ երբեք եկեղեցւոյ
մէջ անձանց մէջ անձանց վրայ կեցած
չէ:

Այնչափ հայրապետներ, այնչափ
Պապեր, ըստ եկեղեցական պատմու-
թեանց, ապօրինաւոր կերպով իշխա-
նութեան հասած ըլլալով՝ վնասուե-
ցան, կամ թէ անարժան ըլլալով՝ մերժ-
ւեցան: Բնաւ այն ժողովուրդները
կաթողիկէ հաւատքէն եւ միութենէն
բաժնուած չսեպուեցան:

Գեր. Տեր, կրնա՞ք զմեզ Հասուն-
եանի հակառակ անուանել, բայց ոչ
ուղղափառութեան հակառակ: Հա-
սունեան հերձուած մը, Հասունեան
հերձուածութիւն մը՝ դուք հնարած
կ'ըլլաք, սակայն ճշմարիտ հերձուած
եւ ճշմարիտ հերձուածութիւն չեն
կրնար սեպուիլ:

Ինչ վախճանաւ ուրեմն, մեզի հա-
ւատոյ ձեւ մը կ'առաջարկէք ստորագ-
րելու համար: Սուտ ամբաստանու-
թիւն մըն է, որով զմեզ հերձուած ո-
ղութեան պարտաւոր կ'ուզէք ընել-
նակայն եւ ոչ դուք կը համարձակիք
զմեզ հերձուածութեան յանցաւոր,
այսինքն հաւատոյ միասնապարտ ամբաս-
տանել: Ինչպէս ուրեմն հաւատոյ դա-
ւանութեան ձեւ մը ստորագրելու ա-
ռաջարկութիւն մը մէջ տեղ կ'եղայ:
Այդպիսի առաջարկութիւն մը անոնց
միայն կ'ըլլայ, որոնք հաւատոյ միա-
նապարտ կը ցուցուն: Մենք այդ-
պիսի յանցանքի համար չամբաստան-
ուեցանք, եւ ոչ այդպիսի յանցանք-
նիստ ցուցուեցաւ: Միայն իբր կաթո-
ղիկէ միութեան միասնապարտ զրպար-

տրջեցանք չենք կրնար յանձնադրու
լլալ որ մեր ստորագրութեամբը եւ
խոստովանութեամբը՝ այդպիսի անխա
րաւ դատապարտութիւններ զմեռենք
եւ հաստատենք :

Հաւատոյ դաւանութիւնը արդէն
տուած ենք , երբ քրիստոնեայ՝ եւ երբ
խորանին պաշտօնեայ եղանք : Ուր
բանեան ձեւը միշտ բնդունեցանք եւ
յանձնադրու եղանք , եւ բնաւ չմեր
ժեցինք : Թող յոյսգութի թէ ոչ , կէ
տի՝ կամ ոչայոյուածոյն դէմ պար
տաւոր գտնուեցանք , եւ մենք ալ յօ
ժարակամ կրկնենք այն յօդուածոյն
գաղափարութիւնը՝ որուն դէմ վստա
սարտ գտնուած ըլլանք :

Տիեզերական ժողովքներուն ա
մենքն ալ ընդունցանք եւ կ'ընդունինք
ի հաւատոյս , իսկ ի բարեկարգական
Որեւմտեան ժողովքները զիւր Սրե
ւելեայքս ոչ պարտաւորեցին՝ եւ ոչ
կը պարտաւորենք եւ ոչ իսկ մենք կ'ու
ղենք մէկ պարտաւորութիւն մը հը
նարել որ մեր վրայ դրուած չէ : Մտ
նաւորապէս Փորենտեան ժողովոյն
Հռովմայ գլխաւորութեան վրայ հա
ւատոյ վճիռը կ'ընդունինք եւ կը դա
ւանինք : Բայց կը խնդրենք Ձեր Տէ
րութենէն որ ակնարկէք եւ տեսնաք
թէ ինչպէս ժողովը կ'ուզէ եւ կը վրձ
ուէ պատրիարքական աթոռոց իրա
ւանքը եւ արտօնութեանց անվճար
պահպանութիւնը : (Սուրբ Էփէսէի
եպիսկոպոս Էփ Բրեւելէի Բաղարար) :
Մենք կ'ընդունինք եւ կը պահպանենք
վճռոյն ամբողջութիւնը :

Իսկ վատիկանեան անկատար ժո
ղովոյն վրայ չենք կրնար որոշել թէ
որն է անոր բուն ոյժը , որովհետեւ
կը տեսնանք եւ գիտենք թէ այնչափ
նշանաւոր հայրապետներ , իմաստուն
աստուածաբաններ եւ քահանայներ ,
եւ բարեպաշտ ժողովուրդներ՝ դեռ
նոյն ժողովքին վճիռները չընդունե
լով ալ՝ կաթողիկէ միութեան մէջ կը
մնան : Կը յիշեցնենք միայն որ նոյն
ժողովքին վճիռներն ընդունելով ալ՝
ապահով խղճմտանքով կրնանք մեր
բարեկարգութեան եւ իրաւանք պահ
պանութեանը վրայ հաստատուն կե
նալ : Վասն զի անձնական անսխալու
թեան առարկայ՝ միայն հաւատք եւ
բարոյք սահմանեալ են : Իսկ ընդհա
նուր եւ անմիջական իրաւասութեան

առարկայ՝ հաւատքէն եւ բարոյիցմե
ղատոյ որոշեալ են նաեւ ընդ ամենայն
աշխարհ անուշաձեւ եկեղեցւոյ վերա
բերեալ քննարկարդութիւնը եւ կա
ռավարութիւնը , այնինքն այն բարե
կարգութիւնը եւ կառավարութիւնը
որ կը վերաբերին շրջապատէն եկեղե
ցւոյ որում է ընդհանրական եւ ոչ
թէ այն բարեկարգութիւնը եւ կա
ռավարութիւնը որ կը վերաբերին հա
ւատք եկեղեցւոյ , բնաւ օրում են մաս
նաւոր քաղաքական ժողովոյ հա
ւատոյ սահմանադրութիւնը , Փորեն
տեան ժողովոյն հաւատոյ վճիռը եւ
կանչած չլլալով՝ վատիկանեան սահ
մանադրութեան մէջ՝ Փորենտեան
վճռոյն հակառական իմաստ չենք կըր
նար ընդունիլ :

Սակայն չենք կրնար հաւատոյ
վարդապետութեան ոյժ եւ արժէք
տալ այնպիսի սահմանադրութեանց
եւ հրահանգաց , որոնք միանձանց
բնականութեան , եպիսկոպոսաց ընտրու
թեան , եկեղեցւոյ՝ եւ վանորէից
գերամական մատակարարութեան , եւ
այլն , կը վերաբերին , զորոնք Ձեր
Տերութիւնը կ'ուզէ խօսեալ այն ձեւին
մէջ որոնք Գաւառի Կաթողիկէ
նը տրված է . անոր համար Գեր. Տէր .
յայտնապէս կ'ըսենք թէ ոչ Գաւառի (1)
ոչ Բուրգոնի (2) ոչ Բելգի (3) ոչ Ռեյ
մս (4) ոչ Նիւսի (5) ոչ Բուրգոնի (6)
ոչ Բուրգոնի (7) մեր հաւատոյ առարկաներն չեն ,
եւ թէ այն ամենքն ալ որ անկէջ ետեւ
պիտի հրապարակուին նոյն ձեւին պիտի

(1) Գաւառի : Որն որ քահանայից
երթեւեկութեան համար առանց հրապարակ
չի կրնան տեղեկութիւն չարժիկ :

(2) Բուրգոնի : Պարոյ մէջ վանա
կանաց բնականութեան համար :

(3) Լիւքսեմբուրգ : Նախագահութեան ժա
մանակ վասն ընտրութեան դաւառական
եպիսկոպոսաց համար եկած կոնդակը :

(4) Ռեյմսի : Որն որ ազգային
եկեղեցական իրաւունքներուն ճնշումը
յրմարութիւն եպիսկոպոսաց եւ կաթողի
կոսի , եւ եկեղեցւոյ հիւանդանոցի դըպ
րոցի , եւ ազգային ինչքերուն մատակարարութեան
իրաւանք գրաւման համար :

(5) Նիւսի : Մօս . Բիւրիմի Գաւառ
կաթողիկէ համար եկած կոնդակը որ ցեր
Հառունեանք ազգին ընդունել տալու հա
մար :

(6) Բուրգոնի : Որն որ քահանայից
երթեւեկութեան վրայ իբր ազատ , անկախ ե
կեղեցի Գաւառեանք ըլլալուն համար ըս
տաւորապէս :

ըլլան՝ ոչ զանոնք եւ ոչ զանոնք բնա
ւոր հաւատոյ հանգանակին մէջ չենք
խոսեր : Իսկ այն հնազանդութիւնը
որ պարտաւոր ենք եկեղեցւոյ Ուշա
նորդաց եւ Գերագոյն գլխոյն , պիտի
ընծայենք միշտ ըստ հնաւանդ՝ կա
նոնական եւ կաթողիկէ օրինաց եւ
պայմանաց :

Մեր հաւատոյ դաւանութիւնը
նոյն իսկ Ձեր հաւատոյ դաւանութիւ
նըն է . ինչպէս ճշմարիտ ուղղափառ
էինք մենք եւ Դոկ . ինչպէս վերջի
ատեններս , ասանկ ալ հիմա մենք
նոյն ուղղափառներն ենք . ամենեւին
մեր հաւատոյն մէջ վտոյնիսութիւն
կամ զեղջումն ըրած չենք եւ չենք
ըներ , Լատ այսմ ինչ որ ըսուած կամ
գրուած է հաւատոյ դէմ՝ ամեն ալ
կը մերժենք՝ առանց իսկ Ձեզմէ ստի
գուելու . Բայց եթէ ուղուի բարե
կարգական եւ մասնաւոր նիւթերէ
կարծեցեալ հաւատոյ յօդուածներ
չինոչիլ , զմեզ պարտաւոր չենք սե
պեր անոնց ընդդիմութեան դէմ ալ
մաքառելու , ոմանց նախանձայոյդ
կարծեցեալ անձանց՝ ստրկաբար ծա
ռայելու համար :

Իրաւունքն արտօնութիւնը , սովո
րութիւնը , բարեկարգութիւնը եւ կա
ռավարութեան ձեւ , ասոնք ամենքը
Գեր . Տէր՝ քաղաքական գրութեան
հետ անձուկ յարաբերութիւն ունին :
Կաթողիկէայք ըստ հաւատոյ՝ Օսման
եան եմք հպատակութեամբ . ամե
նեւին մեր հաւատքը քաղաքական
չահերու համար չենք զոհեր , Բայց
եւ ոչ անգոյ կրօնական չահերէ՝ մեր
տերութեան քաղաքական չահերը
զոհելու համար՝ առիթներ չենք ու
զեր ստեղծել : Ինչպէս ինչուան հիմա
ուղղափառ եւ Հռովմայ ընդունելի
մնացինք , մեր հին բարեկարգութեան
օրինօք , եւ վայելելով եկեղեցական
իրաւունքները՝ նոյնպէս կ'ուզեմք ըլ
լալ ասկէջ ետքն ալ :

Մեր հաւատոյ անփոփոխութիւնը՝
մեզի գրաւական է նոր քաղաքական
դժուարութիւններ չհանելու համար .
զմեզ կ'ապահովեն մեր տերութեան
նոր գրութիւններ չառաջարկելու .
զմեզ կ'ապահովեն իր ազդեցութեան
նոր խոչընդակներ պատճառելէն . մե
զի կ'արգիլէ իր տերութեանը հօգ
տակ եղող անձանց եւ ընչից վրայ ու

նեցած բարձրագոյն իշխանութեան
նր սահմանները հնարելու : Ճշմարիտ
ուղղափառ քսա հաւատոյ : հաւա-
տարիմ Օսմանեանք քստ հպատակու-
թեան հաստատութիւն մի : ք մեր
արեւելեան բարեկարգութեան եւ ի-
րաւանց վրայ :

Ինչպէս ուրեմն կը սպառնաք
Դեր . Տէր . զվեղ քննելու : Եւ
այս պարտաւորութիւնն էլ եկեղեցիէն բա-
ճան հրատարակելու :

Դեր . Տէր . Սրբազան Պապն ալ
Մայիս 20 ին այդպիսի սպառնալիք մը
մեղի քրաւ : բայց ենթադրելով որ
մենք զվեղ առաջնաց եկեղեցիէն բաժ-
նած ըլլալք : Դուք ալ արդեօք այդ-
ենթադրութեան վրայ կը հիմնէք .
թէ սրբազան Պապէն աւելի մեծ իշ-
խանութիւն ունիք , որով եւ ոչ
այսպիսի ենթադրութիւններու կը
կարօտիք : Սրբազան Պապը եւ ոչ
ենթադրութեան շատանալով պտու-
ղութեան կ'ընդամենէ , եւ զանի
կայ չունենալով 40 օր սպասեց՝ եւ
քանի մը քառասնեակներէ ի վեր կ'ըս-
պանէ ստուգութիւնը գտնալու : ա-
ռանց սպառնալիքները կատարելու :

Չեր Տերութիւնն ալ այդ ստուգու-
թեան կարօտութիւն ունի , թէ ինք
նայօժար՝ եւ կամզին՝ եւ որ եւեթ
մեր կողմանէ ենթադրութեան կամ
ստուգութեան անկախ կերպով կու-
ղէ՞ գործել : Եթէ ենթադրութեան
կամ լաւ եւս ստուգութեան մը կը կա-
րօտի՝ ահաւասիկ կը յայտնեմք , թէ
կ'աթողիկէ Սուրբազան եկեղեցիէն
եւ իր երկրին վրայ գլխէն ոչ թաժ-
նուած ենք եւ ոչ ալ բաժնուիլ կու-
ղենք . Եւղղափառ ենք , եւ ողղա-
փառ հաւատքը՝ իր դաւանենք : Մի-
այն կ'ուղենք չորհրդի այն պաշտու-
թեան պտուղներէն որ Ս . Եկեղեցին
կը չորհէ յերկրայականս . չենք ու-
զեր մերկանալ այն իրաւունքներէն
եւ արածնութիւններէն որ պատկու-
թեանը եւ ժողովները կը շորհեն Ս .
րեւելեան եկեղեցեաց . չենք ուղծի
փոփոխել այն բարեկարգութիւնը որ
մեր հայրերէն մեզի աւանդեցաւ :

Արդեօք այդ քննելու համար կ'աթո-
ղիկէ եկեղեցիէն եւ միութենէն եւ
հաւատքէն բաժնուած իրիկանք Սեր
խիղճի՝ Սուրբազան աւանդութիւն
ները եկեղեցեացիան կ'առնենք , քան
համայնապետական տահմանադրութեան
թիւնները պատմութիւնը եւ ժաման-
ակակից դէպքերը մեզի կը հաւա-
տենք :

տեն թէ ՈԶ . Յոնցրդէք նախ եւ հա-
ւատեցէք թէ ուր որ այսպէս կը պտոյ-
ծէ կամովին եկեղեցիէն եւ իւր գլխէն
բաժնուած է՝ եւ այնպէս ետքը զվեղ
քննելու : Եւ այն պարտաւորութիւնն
էլ եկեղեցիէն հրատարակելու ձեռք
զարկէք : Այլ թէ ոչ Դեր . Տէր . վեր-
ջիւ մը կրնաք տալ որ վեղ մը մի-
այն արտաքին կերպարանքը կրնայ
ունենալ : բայց արդեօք առաջնոր-
դաց զեղծման եւ իրենց գործոյ մը
չութեան նօր օրինակ մըն ալ կրնայ
ըլլալ : Այս գործը բոլորովին Չեր կամ-
քէն կ'ախտալ քան մը չէ . առանց մեր
կամուոր բաժանման դուք ձեզմէ
բաժնել չէք կրնար : Դուք կրնաք ը-
սել թէ հերձուածող էք եւ յեկեղեց-
ւոյ բաժանեալ անք պիտի ըսենք
թէ միացեալ ենք եւ յեկեղեցւոյ
անբաժան . ուստի քանի որ Չեր
խօսքը մեր նախնիաց բաժանմանը
վրայ չը հիմնուի , կամ թէ մեր հա-
ւատոյ եւ միութեան փաստապարտ ըլ-
լալին օրինաւորապէս չդատուի եւ
չյաջողուի , եւ քանի որ Չեր վերջ-
րօտ Ս . ետարանին եւ ըստ կանոնա-
կան օրինաց չըլլայ , ոչինչ եւ անպը-
տուղ վճիռ մը կ'ըլլայ : եւ մենք ալ
կ'ըմենք միշտ ուղղափառ ք եւ ի ծոց
կ'աթողիկէ եկեղեցւոյ :

Չեր կրնար ենթադրել որ դուք
քստ խղճի գործելով՝ այդպիսի վնաս-
ակար եւ ծայրայեղ որոշողութեան
մը համար , բայց եթէ կուրօրէն գոր-
ծադրութիւն մը զՉեր ընդդէմ առ-
նին եւ ընդդէմ համոզման գործելու
բռնադատէ : Իսկ մենք որ ինչ հիմար
կ'ընենք Չերի , ի պատասխանի
Չեր չընաբերական արդարաբանութեան
թիւնը , կ'ընծայեմք նաեւ բոլորովին
զանապահ անձանց , բոլոր ընդհանուր
ուղղափառ աշխարհի ու եւ բոլոր ա-
պագայ դարերուն : Այդ մեր յայտա-
բարութիւնը կողքէ եւ միացել յա-
ւերժական արձան մեր հաւատքը
մեր ուղղափառութեանը՝ մեր արդա-
րութեանը՝ եւ մեր անմեղութեանը
Բոլոր աշխարհ եւ ամեն դարեր պի-
տի ճանչնան ու դատեն մեր ուղղու-
թիւնը :

Ահա վկայ կենայ ընդ մեզ եւ ընդ
Չեր . այն Սրտագետ Տէր որ անպ-
շատ դատաւարանաւ պիտի դատէ
զհարստահարեալք եւ զհարստահա-
րողն : Այս մեր իրաւացի յայտարա-
րութեան վրայ ալ թերեւս համար-
ձակիք գործադրել սպառնալեաց
հարուած մը յրաւի ինչ կը ինչ ընենք
որ մահուան զեղծմանն բայց մի ա-
ղին . ծանր պատասխանատուութիւն
մը կը մնայ տալու այն Ահեղ Դատա-

ւորին առջեւ : ուր նկատմունք չա-
նէ որ եւ իցէ կիրք չեն զօրեր . ամե-
նեւին :

Իմք Արհ . Տէրութեանդ
Ի Բերայ Կոստանդնուպոլսոյ Ի
14 26 Հոկտեմբերի 1870

Խոնարհ ծառայք Ի Բրիտոս

Յոն . Վ . Բեքեթեան (Աւագերէց)
Հ . Յոն . Վ . Սուրբազան (Մեծ . Մը-
խիթ . Վ . Եկեղեցւոյ)
Հ . Պոպ . Վ . Պոպեան (Գաւառի Մեծ .
Անտոն . Ուստի)
Հ . Ղեւոնդ . Վ . Չըրաքեան (Գործակ . Ազգ .
Վ . Երկր)
Գրիգոր . Վ . Էմիլի . Վ . Երկր
Հ . Սուրբ . Վ . Չըրաքեան (Մեծ . Եկ . Ս .
Փրկչին)
Վ . Երազմ . Վ . Քիւրճեան (Մեծ . Եկ . Ս .
Ոսկեր)
Երազմ . Վ . Սեւեան (Մեծ . Եկ . Ս .
Լուս .
Սեւեան . Վ . Դաւիթեան (Մեծ . Եկ . Փոխմ .
Կուս .)

Յոն . Վ . Նարեկեան
Հ . Մարգար . Վ . Մարգարեան
Հ . Երկր . Վ . Երկր
Անտոն . Վ . Պոպեան
Հ . Բեքեթեան . Վ . Մարգարեան
Հ . Մարգարեան . Վ . Սուրբազան
Սեւեան . Վ . Չըրաքեան
Պոպ . Վ . Երազմեան
Հ . Երկր . Վ . Սեւեան
Յոն . Վ . Պոպեան
Հ . Դաւիթ . Վ . Սեւեան (Խոնար . Մարտի-
եան Ուստի)
Հ . Սեւեան . Վ . Չըրաքեան (Աւագեր . Ան-
տոն . Ուստի)
Յոն . Վ . Չըրաքեան (Հոգ . Եկ . Ս .
Ոսկերեանի)
Հ . Յոն . Վ . Չըրաքեան (Հոգ . Եկ . Ս .
Ոսկերեանի)
Հ . Երկր . Վ . Ուստի
Հ . Երազմ . Վ . Երազմեան
Հ . Վարդ . Վ . Չըրաքեան (Աւագ . Բաղ-
կեղ . Վ . Երկր)

Գրիգոր . Վ . Դաւիթեան
Սեւեան . Վ . Չըրաքեան
Հ . Օրման . Վ . Դաւիթեան
Յոն . Վ . Սեւեան
Մեքարդ . Վ . Չըրաքեան
Հ . Սուրբ . Վ . Պոպեան
Հ . Բեքեթեան . Վ . Երկր
Հ . Սեւեան . Վ . Սուրբազան
Հ . Դաւիթ . Վ . Չըրաքեան
Հ . Երազմ . Վ . Պոպեան
Հ . Մարգար . Վ . Օրման
Հ . Յոն . Վ . Երկր
Հ . Վարդ . Վ . Սեւեան
Հ . Պոպեան . Վ . Դաւիթեան
Հ . Օրման . Վ . Ուստի
Հ . Յոն . Վ . Ուստի

Այս քննելու ժամանակ Ս . Եկեղեցւոյ
մէջ ընդհանուր ժողովուրդ մը ձայն
դրեց ի պաշտօնական խօսքով :